

VÝCHOVA A KOMUNIKACE

Mgr. Tereza Škubalová, Ph.D.

PROSTŘEDKY PŘI VÝCHOVĚ

1. Kladení požadavků a kontrola jejich plnění
2. Odměny a tresty
3. Povzbuzení a slovní přesvědčování
4. Model, příklad, vzor

1. KLADENÍ POŽADAVKŮ A KONTROLA JEJICH PLNĚNÍ

- Vztah (empatie, důvěra)
- Míra
- Přiměřenost
- Forma (žádost, náznak, příkaz)
- Zdůvodnění
- Riziko: Dvojná vazba

V čím větší míře se děti mohou podílet na rozhodování o tom, co se jich týká, na vytváření dohod a pravidel, tím více budou cítit zodpovědnost za jejich dodržování.

vykonavatel x správce

2. ODMĚNY A TRESTY

Odměny

- podněty, věci přinášející libost, uspokojení potřeb
- **morální, emoční, materiální** (x zevšednění, snížení vnitřní motivace!)
- též radost z vlastního úspěchu, vnitřní zážitek

Tresty

- negativní hodnocení, omezení potřeb
 - psychické x tělesné
- x
- metoda přirozených následků
 - metoda logických následků

EMOCE DĚTÍ PŘI TRESTÁNÍ

- ❑ ponížení, bezmoc
- ❑ zlost, až nenávisť
- ❑ vzdor
- ❑ chuť se pomstít
- ❑ křivda
- ❑ uraženost
- ❑ sebelítost
- ❑ zklamání z dospělého
- ❑ trapnost za dospělého, pohrdání jím
- ❑ pocit vítězství
- ❑ nepochopení, cizota
- ❑ svět je zlý, lidi jsou zlí (tedy i já mohu být zlý)
- ❑ odpojení se od emocí
- ❑ jsme si kvit, můžu znova
- ❑ snížení sebehodnocení

3. POVZBUZENÍ A SLOVNÍ PŘESVĚDČOVÁNÍ

- přijímat dítě takové jaké je
- komunikovat adekvátní způsobem: naslouchat + „já“
- projevovat dítěti důvěru
- soustředit se na dobré nápady dítěte
- hodnotit i snahu a dílčí zlepšení
- vytyčovat cíle dílčí, reálné a realizovatelné
- spojovat pochvalu s povzbuzením (nemoralizovat)
- **přesvědčování** - vybízí ke kritickému uvaž., připomíná hodnotové orientace, formuje postoje

PERSVAZE

- Cílem je změna v hodnocení skutečnosti
- formování kognitivních, emočních i motivačních aspektů – tzn. formování postoje
- kladení **otázek** vybízí k přemýšlení (vu osob samostatnějších, inteligentnějších, vzdělanějších, nonkonformních, ale také dominantních)
- přesvědčování spočívá v tom, že uvedeme důvody, fakta a také z nich odvodíme závěr
 - explicitní způsob: závěr odvodí ten, co přesvědčuje
 - implicitní způsob: **závěr odvodí ten, co je přesvědčovaný**

4. MODEL, PŘÍKLAD, VZOR

- pomáhá orientovat se ve složité skutečnosti
- nabízí řešení problému a konfliktů (vztahy, práce, životní cíle a smysl, morální otázky)
- model vyjadřuje konkrétní, živou a srozumitelnou formou určitý **způsob života** (názory a přesvědčení, hodnotové orientace, morální zásady)
- Děti – nápadnost x Adolescenti – „syntetický model“
- vztah, obdiv, sympatie, chování vede k uznání

AUTORITA

Autorita – moc

- poroučí, přikazuje, trestá, povyšuje se, **hodnotí nás a posuzuje**, rozhoduje se podle nálad, ne faktů, dohod a pravidel
- **Důsledek 1: vzdor x poslušnost** (podřídivost, závislost na autoritě, potřeba se zavděčit těm nad sebou, eventuálně mocensky k těm pod sebou – přijatelnost jednání)
- **Důsledek 2:** touha po moci, cílem je vyhrát, ne se chovat správně, pravidla a řád ztrácí význam

Autorita – vliv

- někdo na nás má vliv, protože si jej vážíme, chová se k nám respektujícím způsobem: **poskytuje vzor současně s pocitem bezpečí**
- **Důsledek: zodpovědnost**

PREVENCE NEŽÁDOUCÍHO CHOVÁNÍ

- Respektující postoj vůči žákům
- Tvorba pravidel společně se žáky s pozitivním popisem toho, co je správně (nikoliv jen co se nesmí)
- Práce se vztahy mezi žáky ve třídě
- Smysluplnost činnosti a požadavků
- Učit žáky komunikačním a sociálním dovednostem, neagresivnímu řešení konfliktů
- Uspokojování základních lidských potřeb žáků (aktivita, úcta a respekt, úspěšnost, pocit vlastní kompetence...)

ZÁSADY PŘI VÝSKYTU NEŽÁDOUCÍHO CHOVÁNÍ

- Pokud důsledek prezentován a komunikován mocensky jako trest, bude pocíťován jako trest se všemi důsledky - účelové chování, přijetí mocenského modelu.
- Trest je odplatou za minulost, **náprava** (urovnání vztahu, náhrada či kompenzace) míří do budoucnosti a učí žáky kompetentnímu chování.
- Snažit se **nepřistoupit na boj o moc** - při provokacích používat já-výrok, empatickou reakci, humor nebo techniku otevřených dveří (za pravdu dáni)...
- Vždy přibírat k řešení nesprávného chování ty, kterých se to týká – neřešit sami.
- Přibírat k řešení i ostatní žáky, používat metodu komunitního kruhu
- Případná izolace žáka je logickým důsledkem, nemá být komunikována jako trest a mělo by být na volbě žáka, kdy se chce vrátit.

